

In 2025 bij het BOL en richting BO-MIRT concreet **doorpakken en afspraken maken** over:

Sleutelopgaven Zuid-Holland

Tal van urgente dossiers in Zuid-Holland zitten op slot. Essentieel is een landelijke doorbraak op stikstofproblematiek, netcongestie en zoetwaterverdeling. Het Rijk heeft hierop vanuit haar systeemverantwoordelijkheid veelal de sleutel in handen om de benodigde stappen te zetten, zodat regionale afspraken zoals over woningbouw, natuurversterking, landbouwperspectief, een sterk water- en bodemsysteem en economische weerbaarheid gerealiseerd kunnen worden. Wij staan klaar om hier samen in op te trekken.

Beoogde afspraak:

- Rijk en Provincie concluderen dat het Rijk aan zet is om doorbraken te creëren op de nationale dossiers die nu zeer urgent zijn: stikstof, netcongestie en zoetwaterverdeling.

Realisatie van woningbouwvoorwaarden

We houden vast en **bouwen voort op bestaande afspraken** (247.896 woningen) waar Rijk, Provincie en gemeenten elkaar voor nodig hebben. **Cruciale voorwaarden** zijn benoemd in de samenwerkingsafspraken uit 2022 en de regionale realisatie agenda's (woondeals) van maart 2023. Als er geen beweging komt in elke van deze cruciale punten dan **dreigt onuitvoerbaarheid van de woningbouwafspraken op noodzakelijke woningbouwvoorwaarden**. Zonder vergunning, stroom, water, bereikbaarheid, groen en bescherming tegen weersextremen is er geen (bewoonbaar) huis.

Beoogde afspraak:

- Rijk, Provincie en gebiedspartners spreken af komende maanden uit te werken hoe eigenstandige noodzakelijke woningbouwvoorwaarden worden getackeld en werken uit hoe deze voorwaarden worden gefinancierd, en hoe dit doorwerkt in bestaande afspraken over realisatie van de 247.896 woningen. Uitkomsten en monitoring over deze eigenstandige voorwaarden worden in BO MIRT 2025 /BOL 2026 teruggelegd teneinde de uitvoering van de woningbouwafspraken gezamenlijk te kunnen garanderen.

Investeren in groenblauwe verbindingen

Het is essentieel te investeren in **groenblauwe verbindingen** om barrières te beslechten van (rijks)infrastructuur. Ook draagt het bij aan de **gezonde leefomgeving** in en om de steden en dorpen, met daarbij focus op de wijken met een **lage brede welvaart**, het verbeteren van **gezondheid** en **klimaatbestendigheid**. Meer investeren is nu nodig. Zo is om de verstedelijking bij te houden voor groen in en om de steden en dorpen jaarlijks een Rijksbijdrage nodig op basis van de huidige inzichten van **€35 tot €50 mln.**¹, naast inzet vanuit de provincie en gemeenten en gezamenlijke aandacht voor beheerlasten.

Beoogde afspraak:

¹ Gebaseerd op groennormonderzoek (2023) van FLUX en Bureau BUITEN, in opdracht van VRO

- Het Rijk committeert zich aan een jaarlijkse Rijksbijdrage van €35 tot 50 mln. voor versnelde realisatie van groen in en om de steden en dorpen, zodat verstedelijking en groen in evenwicht blijven. Provincie, gemeenten en andere regio-partners dragen hierbij op basis van draagkracht aan bij, ook vanuit de aandacht voor beheerlasten.

Verplaatsingsfonds en verkenning zeewaartse uitbreiding

Doorpakken op de bestaande afspraak uit BOL 2024, door PZH, EZ en VRO. We moeten onze bestaande ruimte voor economie beter benutten. Daarvoor is verdichten/ruimtelijk sturen op kwaliteitsverbetering van bedrijventerreinen en daarvoor benodigd instrumentarium (middelen voor ontwikkeling van bedrijvigheid, regels en inzet bevoegdheden) voor realisatieversnelling essentieel. Dit zal bijdragen aan onze nationale en provinciale visie op de toekomstige economie. Gezamenlijk leggen Rijk en regio (provincie en gemeenten samen) daarbij **€24² mln.** in als start voor het **verplaatsingsfonds**.

Beoogde afspraak:

- Rijk, provincie en gebiedspartners richten een verplaatsingsfonds in, inclusief op te stellen uitvoeringsstrategie in voor beter benutten van bestaande ruimte voor economie in Zuid-Holland met gezamenlijke inleg van Rijk, provincie en gebiedspartners. Bij het BOMIRT 2025 wordt de uitvoeringsstrategie en de inleg in het fonds vastgesteld.

Het HIC vormt een essentiële plek voor de economie en het toekomstig energiesysteem. Economische, ruimtelijke (Ruimtelijk Economische Visie) en fiscale voorwaarden zijn cruciaal om dit tot slagen te brengen. Rijk en regio werken aan een nut- en noodzaak onderzoek naar een **zeewaartse uitbreiding** voor het toekomstige energiesysteem als onderdeel van een toekomstbestendig HIC en regionale versterking van de leefbaarheid.

- Onderzoek zeewaartse uitbreiding wordt separate afspraak op BO Leefomgeving bij het agendapunt NOVEX Haven. Deze afspraak zal in samenwerking met het arrangement worden opgesteld, maar maakt geen onderdeel uit van het Ruimtelijk Arrangement.

Gebiedsgerichte financiering

Financiële bijdragen van het Rijk zijn essentieel om te kunnen blijven bouwen in Zuid-Holland en te werken aan alle transitie met ruimtelijke doorwerking. Investeren in Zuid-Holland betaalt zich dubbel en dwars terug. **Laten we komen tot een inspirerende, offensieve aanpak in plaats van specifieke kleine potjes.** Denk aan investeringen in woningbouw en randvoorwaarden zoals groen in en om de steden en dorpen, het verbeteren van de leefbaarheid in oude wijken en *new towns*, transitie en uitbreiding van het HIC en het optimaliseren van bedrijventerreinen.

Beoogde afspraak:

- Rijk, Provincie en gebiedspartners zetten in op een integrale financiële aanpak (zoals ontschotten of gebiedsgerichte financiering) om meerdere doelen te bereiken en het effect van de middelen te vergroten.
- Rijk en Provincie starten met gebundelde gebiedsfondsen waarin inzet van hun middelen samen wordt gebracht in een gebiedsportemonnee om middelen breder in te zetten en zo met dezelfde middelen ook een groter doelbereik te behalen. Rijk en Provincie werken

² Dit startbedrag is gebaseerd op de opstart van de ruimtelijke ontwikkelmaatschappij (ROM) Utrecht

dit gezamenlijk komend jaar uit, waarbij besluitvorming over deze fondsen en de governance volgt in het BOL 2026.

Achtergrond: Waarom samen investeren in Zuid-Holland noodzakelijk is

Het doortrekken van oude patronen zoals het accommoderen van elke ruimtevrager kan niet langer. De kwaliteit van leven staat onder druk en er is ruimte nodig voor onder andere landbouw, natuur, waterberging en recreatie. **Toekomstbestendig ruimtegebruik vraagt om keuzes vanuit een blik op brede welvaart en een optimaler gebruik van de bestaande bebouwde ruimte.**

- De provincie is daartoe bereid en vraagt het Rijk erkenning voor de inzet en daarmee om nationaal **verschil te durven maken in de opgaven per gebied**, ook voor gezondheid, welzijn en cultureel erfgoed. Ook bezien de grote diversiteit in en tussen landelijke, stedelijke en industriële gebieden in Zuid-Holland.
- Er zijn **provincie-overstijgende keuzes** nodig, zoals rond het opwekken van energie en het accommoderen van de woningbouwbehoefte naar 2050 en verder. Binnen Zuid-Holland is geen ruimte om patronen van de afgelopen decennia door te trekken.
- Doorpakken op het uitwerken van **gezamenlijk instrumentarium** dat transitie en slimme oplossingen en toekomstbestendige herstructurering mogelijk maakt.
- Stimulatie van de ruimtelijk-economische ontwikkeling in balans met wonen, werken, voorzieningen en groen. Bestaande woonmilieus, werkgebieden en infrastructuur vragen om een brede inzet op herstructurering, waarbij aandacht nodig is voor de **verbetering van de fysieke en sociale kwaliteit van de leefomgeving**.

Samenwerking NOVEX/Ontwerp Nota Ruimte/nationale programma's en Ruimtelijke Koers Zuid-Holland

- **Helderheid door het Rijk over de provincie-overstijgende** (energie, woningbouw etc.) en ruimtelijke **keuzes** en voortzetten samenwerking Rijksprogramma's.
 - Helderheid door Rijk over de **compatibiliteit** met de door Zuid-Holland gemaakte keuzes.
 - Stevige inzet door alle partners (waaronder Rijk en provincie) om in de NOVEX-gebieden **uitvoeringsagenda's** concreet te maken en te vertalen in investeringsagenda's van NOVEX-gebieden Groene Hart, Zuidelijke Randstad, Havenindustriële complex (HIC) en de Schipholregio.
- 1 Zuid-Holland huisvest veel voor heel Nederland; een Europese haven, meerdere greenports en bijna een kwart van alle inwoners, waaronder 1/3 van de Nederlanders in armoede. Het is van belang voor Nederland als geheel dat het Rijk dit onderkent en uitdrukt in zijn handelen.
- Zodat bij de **deltabeslissingen** met dit belang voor Nederland rekening wordt gehouden, betreft waterveiligheid en zoetwaterverdeling.
 - Zodat bij de **stikstofaanpak** oog is voor het belang en impact van Zuid-Holland.
 - Bij de toedeling van **middelen** voor woningbouw, bereikbaarheid en leefbaarheid, met specifieke aandacht voor wijken met een lage brede welvaart, het verbeteren van gezondheid en klimaatbestendigheid.
 - Bijzondere aandacht voor **doorontwikkeling van onze economie** waar versterken van weerbaarheid, verduurzaming en strategische autonomie **dreigt vast te lopen door problematiek rondom stikstof, netcongestie en zoetwatertekort**.

- Een sterk water- en bodemsysteem is in het laaggelegen Zuid-Holland een noodzakelijke randvoorwaarde om economie, voedselvoorziening en brede welvaart veilig te stellen voor de toekomst.
- 2 Onze provinciale **ruimtelijk economische visie** laat zien dat er ook een nationale visie nodig is op de economie van de toekomst. Economische groei en brede welvaart dienen daarbij hand in hand te gaan. De beschikbare ruimte voor economische sectoren zoals greenports, kenniseconomie, (maritieme) maakindustrie en de haven, dient daarvoor optimaal benut te worden. Het **beter benutten van de bestaande ruimte voor economie** is essentieel, ook voor de opgaven om meer circulair, weerbaar en strategisch autonoom te worden als regio, land en Europa.
 - 3 Zuid-Holland werkt voortvarend aan de woningbouw. Voor een toekomstbestendige bijdrage aan de woningbouwopgave is van belang de **woningbouwvoorwaarden** (KSF's) op orde te krijgen. Dit vereist actieve en financiële inzet en bijdragen vanuit de departementen (multimodale **mobiliteit, stikstof, water, bodem, groen, energie**, etc.). Ook oog voor de bestaande stedelijke omgeving en de vitaliteit van landelijk gebied is van belang.
 - 4 Zuid-Holland kent een hoogwaardige landbouwsector. Voldoende **beschikbaarheid van zoetwater** is cruciaal voor de (nationale en Europese) voedselzekerheid en de veenweiden. Evenals de samenwerking in het kader van NOVEX Groene Hart voor de aanpak van de veenweidenproblematiek.
 - 5 De energietransitie is van groot belang. Zuid-Holland vervult een centrale rol in de Nederlandse economie, bij de huisvesting van inwoners én het energiesysteem van de toekomst, maar er is onvoldoende ruimte om alle benodigde opwek en boven- en ondergrondse infrastructuur voor energie hier te realiseren. Dat vraagt dus om een **provincie-overstijgende energieplanologie**.
 - 6 Dit kunnen we niet als Zuid-Holland alleen. Een **goede samenwerking** met Rijk, aangrenzende provincies en onze gemeenten is essentieel als het gaat om de **ruimtelijke ordening**. We zijn als provincie de gebiedsautoriteit en hebben inhoudelijke en gebiedsspecifieke kennis die we benutten om bij te dragen aan de ontwikkeling van een integrale Nota Ruimte en vormgeving van ons Omgevingsbeleid. We verwachten een integrale (re)actie én handelen vanuit het Rijk wat recht doet aan de schaarse ruimte in Zuid-Holland en de keuzes die ook tussen sectorale belangen gemaakt moeten worden. Bovendien veronderstellen wij dat de Ontwerp Nota Ruimte compatibel is met het door Provinciale Staten vastgestelde Ruimtelijk Voorstel.